

IVO TROŠT:

Vodna Vila.

(Konec.)

rugi dan popoldne je že čakal Ratko očeta pri uljnaku. Kmalu pride stari Lipovec in sliši, da si je sin izbral nevesto nekje »tam za goro, za deveto vodo, v dolini na hribu kraj bistré vodé, ki teče tod mimo pa v daljno morjé«.

»Pa nisi bil šel že sinoči tako daleč?« Ratko molče prikima in začne potem pripovedovati najprej o bogastvu, potem o lepoti, slednjič o modrosti svoje neveste. Vse to je bilo Lipovcu jako všeč; posebno je cenil modrost. Le o imenitnem sorodstvu ni vedel Ratko ničesar, ker mu ni Vila sinoči tudi nič razodela o tem. Molčal je in mislil, da je že to dovolj, če bosta zložna in se bo ves svet čudil njiju pesmi.

Umiril se je slednjič tudi oče in pristavil: »I, bo že kako še to, če bo vse drugo, kakor trdiš. Saj je naša žlahta tudi veljavna.«

In privedel je Ratko, mladi Lipovec, čez tri dni na svoj dom ob jezeru pod Preserjem nevesto, lepo kot lilijo, mlado kot padli sneg in bogato kot grofico. Svatovali so tri dni in tri noči in bili dobre volje. Ratko je zapel tako lepo kakor nikoli in zažvižgal, kakor sama nebeška ptica, ki jo je zamaknjeni menih poslušal tristo let. Zapela je tudi nevesta mило, da bi jokal, in veselo, da bi vriskal vse obenem. Nekateri svatje so začeli jokati in vriskati, pa niso mogli obojega v isti sapi. Blagrovali so zalo nevesto in ji povedali, da tako lepo kot ona poje samo še vodna Vila ob jezeru. Njena pesem se čuje ob pomladnih in poletnih nočeh samo o polni luni.

Nevesta je pogledala Ratka. Umel je ta pogled mladi Lipovec, a hvala, ki jo je med svati zaslužila njegova nevesta, ga je tako prevzela, da jo je začel siliti, naj zapojeta skupno pesem, ki bo morala biti lepša od vseh dosedanjih. Mlada Lipovka, prej gozdna Vila, ga pogleda žalostno in mu pojasni: »Pesem, ki sem jo pela danes, je moja poslednja pesem. To je moja kazen, ker sem želela človeka za moža. Tudi ti poslej ne boš prepeval in žvižgal več tako lepo, kakor doslej: najina bodoča skupna pesem bo složna skrb in delo za družino in dom.«

Ratko je povedal to vsem svatom, ki niso slišali odgovora njegove neveste, in vsi so občudovali njeno modrost, želeli srečo mlademu paru, staremu Lipovcu pa še nekaj let mirnega življenja na zemlji.

Potem so se razšli.

*

Pri Lipovcu sta mladi gospodar in njegova ženka nadaljevala pesem bodočnosti, kakor mu je svetovala že na svatbi nevesta Vila. Vse se je vršilo tako kakor za igračo in vse po sreči. Vse krave so imele ob letu dvojčke, čebele pa po pet rojev in vsak panj kar na cente medu. Sadje je rodilo, kakor ni nobenemu sosedu, in mleka in masla se je kar cedilo. Vse njive so rodile po dvakrat na leto, in zemlja sama je kar sipala pridelke iz sebe.

Seveda ob toliki obilnosti in rodovitnosti ni utegnil Ratko več žvižgati in ne peti. Gospodinja je bila sama pri vsakem delu prva in pri vsakem opravilu tudi zadnja, da je pregledala, če je vse prav izvršeno. Stari Lipovec se je pomladil, ko je začel pestovati dve mladi vnukinji. »Lejte si no!« je kimal poletnega dne pred uljnjakom, »še sina naslednika naj nam pošlje dobrotno nebo, pa bo treba iskati Lipovcu para blizu in daleč. Le škoda, da ne moremo pokazati sorodnikom mlade Lipovke, kako radi jo imamo, škoda. Ali nimaš nič sorodnikov, gospodinja, kaj?« je zaklical stari Lipovec izpred uljnjaka na vrt, kjer je sušila perilo.

»Nič, oče. Kaj mi hočejo? Zadosti, da imamo vas.«

Dobro so dele staremu čebelarju te besede, a zaradi sorodnikov se tudi ni mogel tako brž pomiriti.

»I, veš, kaj? Ko bi jih imela, bi se prav lahko še njim zahvalili, da nam je nebo poslalo dobro, razumno gospodinjo.«

»Ali res, oče?« vpraša ona veselo.

»I, no! Saj si res! Ali ne?«

»Najbližji sorodniki smo si vi, vaša žena in moj mož. Dokler bomo složni, nam ne bo krivice. To bo največja sreča vsega sorodstva.«

Tudi sedaj so ugajale Lipovcu njene besede, le to mu ni bilo všeč, ker ni imenovala njegove žene: naša mati. To bi se spodobilo, če res nima bližnjih sorodnikov. Ker se mu je zdelo potrebno, ji je to tudi očital, pa mu je odgovorila tako čudno:

»Od nas nobena ne pozna matere.«

Lipovec jo je slišal, pa ne umel. Tudi ga je pogledala tako, kakor še nikoli, a njene oči so bile vodene. Kakor za nameček ga je še vprašala: »Ali vam ni dovolj, da vam sreča kar vali bogastvo v hišo? Vi čudni ljudje!«

Lipovec se je obrnil k uljnaku in čebelam ter mislil, da je res sreča došla z nevesto v hišo. A kaj sreča, če se človek ne more postaviti še z imenitno žlahto! To je povedal doma stari Lipovki, svoji ženi, ki mu je tudi pritrdila, zakaj sama je bila še danes ponosna na rodovino svojih staršev. Oba sta se potem skupno obrnila do sina, ki bi moral vendar vedeti, kako žensko je vzela za ženo in odkod. Ratko se je sicer izprva branil, kakor ga je naučila njegova žena, pa očetu in materi se vendar ni upal nasprotovati. Vdal se je in vprašal svojo ženo po rodu in roditeljih ter svojo zadrego prav ginljivo opisal: »Ne zameri, moja ljuba žena! Vsi sosede imajo sorodnike, ki jih pridejo obiskat v velikih praznikih, da se pogoste in pomenijo. K nam ni nikogar. Ako grem z doma, ne maraš z menoj, ker ti ni za mojo sorodščino. K tvojim ne moreva, ker mi niso znani. Torej reci, povej, duša, kdo so in kje so! Bogati smo mi dovolj, da jim pomagamo, če jih je sram k nam. Naj pridejo in pogledajo vsaj najini hčerki Rado in Milo, in dobro se bomo imeli, če pojemo celo tele, dvajset rac in pol prešiča. Saj jih imamo!«

»Moj ljubi Ratko! Dobro sem vedela, da se najina pesem ne konča drugače. Dosedaj si ti pel z menoj v delu in trudu, sedaj pa zahtevaš od mene nekaj, kar je nemogoče. Najine pesmi je danes konec. Drugi ljudje so ti več kot jaz, pa naj bodo. Vedi, da si sam razdril zvezo, kakor si jo tudi sam začel. Ne bom se prepirala z vami, tudi v nadležno breme vam ne maram biti. Še nočaj pojdem odtod tja, kjer si me dobil tedaj, ko si mislil drugače kot danes.«

Ratko ni nameraval tako hudo. Začel jo je ustavljati, pa zaman. Šla je in se ni več vrnila. Z njo je šla pa tudi sreča od Lipovčevih. Zemljo je bilo treba trdo obdelavati, nesreče so se vrstile leto za letom. Lipovčevi Rada in Mila pa še nista vedeli, zakaj ni mamice podnevi doma; ponoči je namreč redno prihajala, je z njima molila, zjutraj ju počesala in umila, potem pa izginila — kam, tega nista vedeli. Nekega dne, ko je Rada že odrasla, vpraša očeta, kje se mudi mati podnevi. Ratko se prestraši in šele za nekaj časa pozveduje, kje je mati ponoči. Zve, da je pri hčerkah. Srčno rad bi jo videl. Leže torej v bližino spat, pa je ni bilo. Tudi naslednje večere ni prišla. Osmi dan, ko ni bilo več očeta Ratka pri hčerkah, je prišla silno potrta in žalostna. Obe deklici sta jokali z njo. Ostala je z njima ponoči, ju zjutraj osnažila in oblekla, potem sta pa hčerki spremili mamico z doma. Jokaje sta se vrnili in pripovedovali, da je mamica izginila v jezeru in je rekla, da se nikoli več ne vrne.

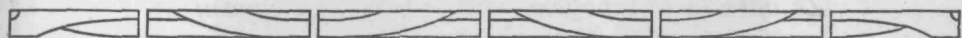
Rada je še povedala očetu, kaj mu je mamica sporočila: »Nečem, da bi moji otroci kdaj stradali pri Lipovcu in ne moji vnuki in vnukov vnuki. Bližajo se vam hudi časi, ko bo največja stiska, da ne bo več zrna žita pod streho. Keplji na južnem koncu hiše za moža globok in napol tako

širok jarek proti jezeru. Tam najdeš pomoč, ki bo varovala moj in tvoj rod stiske za vselej.«

Žalosten je bil Ratko, zakaj vedel je, da je žena govorila vselej resnico, pa si je zapomnil sporočilo.

Že tedaj so bili slabi časi. Lipovčeva stara sta pomrla. Slabe letine in bolezni in davki so trle ubogega kmeta. Ratko je videl, da gine njegovo bogastvo kakor sneg na solncu. Prišla je v deželo za vojnami slaba letina in za njo lakota. Za meh žita bi dobil pol grunta. Dolgo se je branil Ratko Lipovec. Slednjič je spravil poslednje zrnje v mlin in začel kopati na južni strani hiše proti jezeru. Tretji dan se je prikazala po jarku doslej neznana voda, izvirajoča iz hriba za hišo in tako močna, da bi gnala tri kamene. In še prej nego so pri Lipovcu použili poslednje zrnje, je že ob hiši stal mlin, ki ga je gnala voda, tekoča po izkopani strugi, kakor je velela vodna Vila. Ljudje so začeli od blizu in daleč pošiljati svoje zrnje v čudežno hitro dodelani Lipovčev mlin, ki ga je gospodar postavil v lastno in svojih otrok rešitev.

Še danes se vrte kolesa in donašajo lep dohodek daljnim potomcem vodne Vile.

MILAN DOLINAR:

Štirje bogatini, ki so osiroteli.

Perzijska pravljica.

Iveliči so nekoč v mestu Baška štirje prijatelji, vsi so bili imoviti in so se zvesto oklepali drug drugega. Zgodilo se je pa, da so osiroteli in vsi štirje so šli k čarovniku, ki so mu razložili svojo nesrečo. Čarovnik se jih je usmilil in je dal vsakemu izmed njih čudotvorno kroglico, rekoč: »Idite na pot, in vsak si deni kroglo na glavo; kjer mu pade z glave, naj koplje, in tako bo dobil vsakdo izmed vas nekaj, kar mu je namenjenega in kar naj vzame s seboj!«

Prijatelji so skupno odšli, kakor jim je bil zaukazal čarovnik; ko so šli pet milj daleč, je padla prvemu krogla z glave. Na tistem mestu je začel kopati in je dobil bakreno žilo. Svojim trem prijateljem je rekel: »Ljubši mi je ta baker od zlata; če hočete, lahko ostanete tu!«

Njegove ponudbe pa niso sprejeli, temveč so šli naprej. Ko so prišli nekaj dalje, je padla drugemu možu krogla z glave, in na tem mestu so našli velike množine srebra. On je govoril: »Če želita, ostanita tu, ker to srebro je tudi vajina last.«

Ostala dva nista bila zadovoljna in sta šla dalje. Kmalu je padla tretjemu možu krogla z glave, in ko je tam kopal, je našel zlato žilo.